כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת וארא ■ כ"ז טבת ה'תשע"ג ■ 09.01.2013 ■ גליון מס' 206

תפוצה לכל קהילות ישראל

סירוב לבצע פקודה בלתי חוקית - נשמת אפה של היהדות

/ מנחם גורמן, עו"ד - רעננה

הדיון הבלתי פוסק בנושא "סירוב פקודה" מתנהל בעיקר בתקשורת ומלובה על ידי "להקות עיתונאים חורצי עט ולשון" עלובים "אכולי משטמה ומזי קנאה".

העיתונות מעוותת באופן שיטתי את גבולות ומהות הדיון בנושא זה כמו בהרבה נושאים אחרים. הדיון בנושא זה הוא מיותר ואינו עניני. יש לסרב לבצע פקודה בלתי חוקית. רק במשטרים הפשיסטים וברוסיה הסובייטית רצח יהודים ושלילת חירותם ורכושם נעשו בחסות "החוק" תוך "ביצוע פקודות" וציות לחוקי הפשע של המדינה.

סירוב חד משמעי לציית לפקודה בלתי חוקית הינו עיקרון מובנה באופיו של העם היהודי. סירוב פקודה הראשון המתועד בספר שמואל א', נעשה על ידי שני מפקדי צבאו הבכירים ביותר של שאול המלך. מפקדי הצבא קיבלו פקודה משאול המלך להוציא להורג את כוהני נוב בנימוק של בגידה במלכות. שני מפקדי הצבא הישראלי היו בדעה שההוראה הינה בניגוד להלכה וסירבו לבצע את הפקודה. הם עשו זאת למרות שהסתכנו בהוצאה להורג על ידי שאול כ"מורדים במלכות".

כבר נפסק והוחלט כי אין לציית לפקודה "בלתי חוקית בעליל", כאמור גם ב"רוח צה"ל". אין על כך חולק. סירוב לבצע פקודה בלתי חוקית יכול להיות גם לפקודה לעשות מעשה וגם פקודה להמנע מלעשות מעשה.

הפקודה שניתנה לפנות ולהרוס את גוש קטיף היתה פקודה בלתי חוקית בעליל. כל החלטות הממשלה והכנסת בנדון לא שינו, ולא יכלו לשנות, את אופיו הבלתי חוקי, ההרסני והנפשע של המעשה. באותה מידה, אם הממשלה והכנסת יחוקקו חוק המורה לצבא לחסל פיזית כפר ערבי על יושביו, ההוראה לא תיהפך לחוקית בגלל החלטות הכנסת.

באותה מידה, החלטת משרדי הבטחון ו/או המשפטים ו/או ראש הממשלה להרוס יישוב יהודי ("מאחז" בלשונה הקלוקלת של העתונות) ולפנות את יושביו מנימוקים "מדיניים" ו/או פוליטיים, נשארת הוראה בלתי חוקית. הפעלת כוח ואלימות על ידי הצבא כלפי תושבי היישוב המפונה מהווה הפרה בוטה של חוקי המדינה המגינים על זכויות האזרח של התושבים.

בדומה לכך, פקודה לחייל או לקבוצת חיילים, לא להגיב להתקפות של בקבוקי תבערה ואבנים, אלא לברוח מאותו מקום, מהווה פקודה בלתי חוקית ובלתי ראוייה לציות. צה"ל הוקם וקיים כדי להגן על העם והמדינה ולחסל כל איום מצד אוייבי היהודים בארץ ישראל. בריחה של חייל או קבוצת חיילים מפני פורעים ערביים מהווה פגיעה חמורה בבטחונם של חיילים בעימותים עתידיים; פגיעה בבטחונם של הנוסעים בכבישים סמוכים ופגיעה קשה בבטחונם של התושבים היהודים באיזורים הסמוכים. מעל לכל ומעבר לכל, כניעה לפורעים ערביים ובריחה של צבא יהודי חמוש ממוקדי התפרעות מהווה השפלה מבישה של כבודו של העם היהודי בכלל והעם היהודי היושב בישראל בפרט. הוראה מכל גורם שהוא לא להגיב ולא לדכא התפרעות של ערבים הינה פקודה בלתי חוקית ואינה ראויה לציות. חייל חייב לפגוע ולחסל כל מי שתוקף ומנסה לפגוע בו או באחרים. לא יכולות להיות פשרות בנושא זה.

הרבה נימוקים אוויליים ומטופשים מושמעים כיום על ידי עיתונאים ופוליטיקאים חסרי אחריות, משוללי הבנה ו"אובדי עצה ונתיבה", כאילו "ביצוע פקודה" - כל פקודה - הינו "נשמת אפה" של הדמוקרטיה, ועוד דברי הבל ושקר מסוג זה. הרעיון המחריד כאילו יש לבצע כל פקודה, גם פקודה שהינה בלתי חוקית ובלתי אנושית, הינו רעיון אנטי יהודי ואנטי אנושי. טענה כזו היא אנטי תיזה לאופיו של העם היהודי. היא אינה עומדת בשום מבחן של ההסטוריה היהודית ומורשת החירות והחופש שהעם היהודי הנחיל לעולם כולו. ■

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

ונתתי אותה לכם מורשה

בחלקים רבים בחברה הישראלית קיים ניכור בהתייחסות לארץ ישראל עד שחלק מהם רואים בה שטחי נדל"ן, שכל ענינה של הארץ היא...

המשך בעמ' 2

שו"ת חורף

שאלה: האם יש תועלת בצורת אמירת ה'קדיש' כמו שזה נראה היום ברוב בתי הכנסת? האם לא ראוי לחדש ימינו כקדם?...

המשך בעמ' 4

סיפור לשבת

"זה מורה, זה?"

הוריו של אביאל יצחקי מתקשרים אל המלמד יום יום. במיוחד לאחרונה, מאז החליטו שאביאל צריך לחדול מנטילת ה"ריטלין"...

המשך בעמ' 2

שביבים

■ למי שיש בלבו עוד ספקות

■ למה התכוון הרבי מלובביץ' כאשר קרא "להצביע לרשימה החרדית ביותר"

המשך בעמ' 5

פרשת וארא

ונתתי אותה לכם מורשה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

בחלקים רבים בחברה הישראלית קיים ניכור בהתייחסות לארץ ישראל עד שחלק מהם רואים בה שטחי נדל"ן, שכל ענינה של הארץ היא להחזיק בפיסת קרקע כדי לקיים בה חברה דמוקרטית-חילונית ברמת חיים מערבית, שלמענה הם נכונים לראות בחבלי מולדת האחרים "שטח כבוש", ולהתפשר עליהם ובלבד שתישאר לנו פלטפורמה קרקעית מינימאלית שתאפשר לנו לחיות בשלום ובביטחון את חיי השעה שלנו, גם אם הפשרה הזו מסכנת את העתיד היהודי בארץ ישראל ועל כיוצא בזה אמר הנביא: "אכול ושתו כי מחר נמות". ההתנכרות הזו הביאה לשחיקה בנאמנות של העם היהודי לארצו, נאמנות שפירנסה בהיסטוריה של העם היהודי דורות של גלויות ושנתנה לעם את כח העמידה וההישרדות על אף הניסיונות הבלתי פוסקים לכלותינו, ואילו השחיקה הזו עלולה לפגוע בעתידו של העם. על כן אם חפצי חיים אנחנו, לא רק ברמה האישית אלא בעיקר במובן הלאומי הרחב, אין בפנינו דרך אחרת אלא לחדש את הברית בין העם לארצו, להפנים בשכל וברגש את ייחודה של ארץ ישראל, לא רק כמקום מקלט לעם נרדף אלא כמקום הבלעדי בו יכול העם היהודי להגשים את ייעודו הרוחני והמוסרי, ככתוב: "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים".

על הקשר המופלא של העם היהודי עם ארץ ישראל כותב הראי"ה קוק בפירושו "עולת ראיה". וכך הוא מפרש את הכתוב: "לך אתן ארץ כנען חבל נחלתכם, בהיותכם מתי מספר, כמעט וגרים בה" - הקשר של כל עם לארצו נוצר בדרך כלל על ידי קשר טבעי המתפתח על ידי אומה שהיא מרובת אוכלוסין המתקבצת לאותה ארץ ויושבת בה ישיבת קבע במשך זמן מרובה, והיא מפתחת בה את חייה, אז במשך הזמן מתגבשת חיבה היסטורית המפעמת בלבבות הדורות הבאים והם נקשרים לארץ ההיא. והנה אף אחד מכל המרכיבים הללו לא היו בשעה שעם ישראל התקשר עם ארצו בימי האבות: "בהיותם מתי מספר" ולא ציבור גדול אלא קבוצה קטנה של אנשים. וגם הזמן היה קצר: "כמעט", ללא היסטוריה ממושכת. "וגרים בה", בהיותם אז בארץ לא היו תושבי קבע אלא "וגרים בה", גרים נודדים ממקום למקום, ועל אף העדר כל המרכיבים המקשרים עם לארצו, נוצר כבר אז קשר בל ינתק בין ישראל לארצו.

ומאז ימי ה"אבות" אברהם יצחק ויעקב, לאורך כל ההיסטוריה הישראלית, הקשר המופלא הזה של ישראל עם ארצו נמשך ללא הפסק. הנחמה המרכזית של עם ישראל, מעבר לבשורת הגאולה, היתה התקוה לשוב לארץ ישראל. כך היה בגלות מצרים, כשנאנקו בני ישראל בעבדות מצרים ומשה מתבקש לבשר לישראל על גאולתם בארבע לשונות של גאולה, היו הארבע הכנה לתכליתה של הגאולה שנאמרה בלשון החמישית שהיא: "והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב, ונתתי אותה לכם מורשה, אני ה'". את ההבטחה הזו פירשו ב"דעת זקנים מבעלי התוס'" (שמות יב ח): "כדאמרי אינשי: מאן דמריה שחרריה ומסר כל דידיה בידיה, אי לאו איתיה לבי דריה מאי אהני ליה (תרגום: עבד ששחררו רבו ומסר לו כל שלו בידו, אם לא הביאו לבית דירתו, מה מועיל לו כל הטובה) כך גם אם לא הביא הקב"ה אותם לארץ ישראל. מה מועילה להם היציאה ממצרים".

הקשר הזה של ישראל עם ארצו קדם ליציאת ישראל ממצרים, כבר בסוף ימיו של יוסף כשישראל ישבו במצרים בכבודו של עולם, שעה שלא חסרו דבר במצרים, כבר אז יוסף משביע את אחיו שלא ישכחו להעלות את עצמותיו לארץ ישראל. וכך גם אחר כך, כאשר נגלה הקב"ה למשה בסנה, כשהבעיה הבוערת והדחופה היה הסבל הבלתי נסבל של ישראל במצרים, והפתרון המיידי הנדרש באותה שעה היה שחרורם של ישראל מעבודת הפרך והפסקת העינוי שעם ישראל נאנק ונאנח תחתיו, גם אז על אף כל זאת אין הקב"ה מסתפק בהבטחה של ההצלה המיידית מתחת עבדות מצרים, אלא באותה שעה הוא מצרף להבטחת ההצלה גם את העלאתם לארץ ישראל: "להצילו מיד מצרים ולהעלותו... אל ארץ טובה ורחבה". מכל הדוגמאות הללו אנו לומדים שאין גאולת ישראל שלימה בשחרור מהשעבוד הפיזי בלבד, אלא השחרור הזה הוא אמצעי לגאולה השלימה, שהיא מימוש היעוד הישראלי האפשרי רק בהיות עם ישראל בארץ ישראל בעצמאות מדינית ורוחנית.

סיפור לשבת

"זֶה מוֹרֶה, זֶה"?

/ משה מאלר*

הילד אינו מגיב טוב לגלולות ההרגעה, הם קבעו, אבל אל המלמד צריך להתקשר יום יום. כדי לגלות התעניינות, כדי לשמוע מה

"לָשֶׁבֶת מִקֶּדֶם"

הוריו של אביאל יצחקי מתקשרים אל המלמד יום יום. במיוחד לאחרונה, מאז החליטו שאביאל צריך לחדול מנטילת ה"ריטלין".

המשך בעמוד הבא...

חדש עם הבן יקיר, אך במיוחד כדי להתלונן ולהתמרמר.

באחד הבקרים של חודש טבת, היה זה בשעת הפסקת עשר, מתייצב אבא יצחקי ליד דלת הכיתה. "שמעתי מאביאל שהוֹשַׁבְתָּ אותו בסוף הכיתה", פותח אבא יצחקי בתרעומת. "זה לא מקובל עלינו. בסוף, הוא אינו רואה ואינו שומע. הוא צריך לשבת בקדמת הכיתה".

"נפלא", משיב המלמד, "יפה מאד שאת הדיווחים אתם שומעים מפיו של בנכם. אולם, לא ידעתי שלכיתתנו יש 'התחלה' ויש 'סוף'. האם ידוע לך, אבא יצחקי, שישיבת התלמידים אצלנו מסודרת בצורת האות ח', כך שאין 'התחלה' ואין 'סוף'? הידוע לך, אבא יצחקי, שבמתכוון סידרתי את מקומות הישיבה בצורת ח', כששולחני באמצע, על-מנת שכל התלמידים יראו וישמעו אותי בשווה?"

"לא, לא ידעתי", ממלמל האב. "האמנם?" פניו נראו כאותה ספינה שהרוח יצאה מכל מִפְרָשֶׂיהָ.

"אבל אל נא תלך, אבא יצחקי", הוסיף המלמד, "מאחר שאתה כבר כאן, הייתי רוצה לשאול את בנך שאלה, בנוכחותך".

"אביאל!" קורא המלמד לתלמיד שחלף באותו רגע במסדרון, "התואיל לגשת לכאן? ראה-נא מי באּ! הנה, אביך הגיע, אביאל!"

אביאל מתייצב לצד אביו. "אמור נא לי, אביאלי", פונה אליו המחנך. "היכן המבחן שנערך שלשום בגמרא, אותו חילקתי הבוקר בכיתה וביקשתי להחתים את ההורים? התוכל להביא את המבחן ולהראותו לאביך?"

אביאל מחוויר. לשאלה כזו לא ציפה. "המבחן איננו", ממלמל אביאל.

"האמנם? כבר איננו? והלא מסרתיו לידך בשיעור הקודם. להיכן נעלם המבחן?"

"הוא... הוא בגניזה", ממלמל אביאל בשקט.

"הוא איננו בגניזה", אומר המחנך. "הבה ואספר לאביך היכן הוא המבחן בגמרא, בו קיבלת ציון 'אפס' ונתבקשת להחתים את הוריך. המבחן נמצא בפח האשפה, לאחר שקוּמַט ונקרע על ידך לקרעים קרעים. הלא כן?"

אביאל מהנהן בראשו, בלית ברירה.

מתבונן המחנך בפניו של האב, מצפה לתגובתו. אבא יצחקי מחייך חיוך הדומה לחיוכו של בנו, חיוך סלחני-פייסני משהו, ואינו מגיב.

"האינך סבור, מר יצחקי, שעליך להגיב תגובה כלשהי?" שואל המחנך המופתע.

"כן, כן", מפטיר האב, חיוך של אהבת-אב על פניו לעבר בנו - "כך לא מתנהגים, אביאלי-נשמה". בעודו אומר זאת לבנו, מלטפת ידו את תלתליו של בנו, ליטוף אבהי סלחני. "בפעם הבאה לא תעשה זאת, נכון, ילדי?"

"תודה לך, מר יצחקי", מסיים המחנך את השיחה, כשהוא מרגיש שכעת הוא זה שזקוק למנה גדושה של ריטלין על מנת להירגע, "תודה על ההתעניינות שגילית, ותודה על שיתוף הפעולה".

מה זה צריך להיות הַשִּׁשִּׁים הזה?"

צלצול הטלפון קוטע את לימודו של הרב זִיגְדוֹן. "הרב זיגדון? כאן גברת טִימְסִית על הקו, אמא של אסף". "ערב טוב לך, גברת טימסית", משיב הרב זיגדון. "במה אוכל לסייע לך?"

"רציתי לשאול... אסף חזר היום מהלימודים ובידו המבחן בתורה. ראיתי את הציון שלו, ונחרדתי. רציתי לשאול... מה זה צריך להיות, השישים הזה? אני לא מבינה. פשוט לא מבינה. בעלי לומד איתו ערב-ערב. בשנה שעברה, אצל הרב בּוּגַנִים, הוא היה "מֵאָה". איך הוא ירד ככה? אני לא מבינה. פשוט לא מבינה. לא מקובל עליי, הַשִּׁשִּׁים הזה. איך אתה מסביר את זה, הרב זיגדון?"

גברת טימסית תוקפת. היא חשה לחוצה ומאויימת, כנראה, לנוכח ציונו הנמוך של בנה במבחן. על כן, סבורה היא, 'ההגנה הטובה ביותר היא התקפה'. ומי מהווה מטרה קלה להתקפה יותר מאשר המחנך, המצוי תמיד בין הפטיש לסדן?

"שמעי נא, גברת טימסית", פותח הרב זיגדון את דבריו, כשהוא שוקל כל מלה.

"כן, כן, אני שומעת" - קוטעת אותו אמא של אסף בחוסר סבלנות. ה'אני שומעת' הזה נאמר בטון מאיים למדיי, כמרמז: הבה נראה מה יש לך להשיב על המהלומה.

"אני מאד מעריך את העובדה שבעלך לומד עם הבן בקביעות. אני מבין מדברייך גם, שאת עוקבת אחר התקדמותו מתוך דאגה כנה והתעניינות עמוקה. אני שמח מאד שלאסף יש הורים כה אכפתיים ומסורים.

הבעייה היא", ממשיך הרב זיגדון, "שאסף עצמו אינו מוכן להשקיע כהוא-זה. די לו בכך שאביו לומד עימו, די לו בכך שאמו בודקת את מבחניו, די לו בכך שהמורה משקיע מאמצים בהסברת השיעור. אולם הוא עצמו - אינו מטריח עצמו להסתכל בתוך החומש פנימה. לא 'עם האצבע' ולא 'בלי האצבע'. החומש מונח, סגור, על שולחנו, ממנו והלאה, ואסף - בענייניו. מפטפט פעם עם שכנו מימין ופעם עם שכנו משמאל.

האם ידוע לך, גברת טימסית, שכל השאלות שניתנו במבחן, נמסרו לתלמידים יום קודם לכן? בוודאי לא תיארת לעצמך, אולם היה כל-כך אכפת לי שתלמידיי יצליחו, מה עשיתי? כתבתי על הלוח את עשר השאלות בתורה, והודעתי לתלמידים ברורות: אלו תהיינה השאלות מחר במבחן. אינני מחייב אתכם לכתוב את השאלות מן הלוח במחברת. החפצים בכך, יכתבו את השאלות לעצמם, למען יוכלו להתכונן למבחן כראוי ולחזור עליהן בבית, בעצמם או עם אבא.

כך הודעתי לתלמידים עם הישמע הצלצול להפסקה. החרוצים שבהם, גברת טימסית, ישבו וכתבו את השאלות במחברתם, או ביומן. שניים-שלושה תלמידים, מיעוט זניח מתוך שלושים ושמונה התלמידים שבכיתתנו, מיהרו לצאת לחצר, לשחק בכדור. התואילי נא, גברת טימסית, לבקש מאסף שיראה לך את מחברתו, ולבדוק אם הטריח עצמו לכתוב את השאלות?"

שתיקה. דממה. אין תגובה.

"הלו? גברת טימסית? העודך על הקו?"

המשך בעמוד הבא...

"כן, כן... אני חושבת שאין לי צורך לבקש מאסף את המחברת. נראה לי שאני יודעת מה תהא תשובתו. ליתר דיוק, אני די בטוחה שהוא לא כתב את השאלות. זה מתאים לו, למהר ולצאת לחצר להפסקה..."

כעת היא יודעת כבר מה תהא תשובתו. ליתר דיוק, היא די בטוחה שהוא לא כתב את השאלות. מעניין, להיכן נעלם הבן ה"חרוץ", שבשנה שעברה היה "מאה"...

"האם כעת את מבינה, גברת טימסית, מהיכן הגיע הַשִּׁישִׁים הזה? - - - ראי-נא: לא די בכך שאבא חוזר בכל ערב עם אסף. לא די בכך שאמא משקיעה ובודקת את מבחניו של אסף. לא די בכך שהמורה משקיע ומציג בפני תלמידיו שיעור תורה למופת, בטוב טעם ודעת. על-מנת שהציון של אסף יהיה ציון גבוה, צריך משהו נוסף. צריך שגם אסף ירצה ללמוד. צריך שאסף יהיה מעוניין להשקיע ולו מעט. הוא רואה שכולם משקיעים במקומו: אבא, אמא, המורה. 'ישחקו הנערים לפניו', הוא חושב לעצמו. מה לו להתאמץ? הרי אבא מסביר, הרי אמא בודקת, הרי הרב מלמד. מה, צריך שגם אני אתאמץ? אז מה יש אם הרב כתב את השאלות על הלוח, האם לא די בכך כדי שאצליח? מדוע אכתוב גם אני את השאלות במחברתי, והלא הן כתובות על הלוח. הרי בין כה וכה אינני מתכונן להראותן לאבא. רצית להבין מה זה הַשִּׁישִׁים הזה, גברת טימסית. האם כעת את מבינה?"

גברת טימסית מתחילה להבין. המורה המעולה ביותר, המחנך הדידקטיקן ביותר, לא יכול להועיל במאומה כל עוד הילד אינו מחליט שהלימוד חשוב לו, וכל עוד הילד אינו מחליט שהוא חייב להשקיע משהו גם מצידו. המחנך הטוב ביותר בעולם אינו יכול להיות יותר מאשר "מזכירה". מה תפקידה של מזכירה? להזכיר. ומה תפקידו של מחנך טוב? להזכיר, לעורר, לדרבן, להמריץ, להסביר את הנושא בהסברה הטובה ביותר שהוא יכול. אבל להביא לכך שהילד ילמד, שעה שתלמיד מחליט "לשים פס"? זאת לא יוכל אף לא המחנך המעולה ביותר. תלמיד שגומר בדעתו: 'אינני חפץ בלימודים. השיעור איננו מעניין אותי', לא יועיל לו הפדגוג הנפלא ביותר בעולם. תלמיד שאין בנפשו ולו קמצוץ של שאיפה, של רצון, של מוטיבציה - לא יועילו לו הטובים שבמחנכים. אכן, גדול כוחה של הוראה, נפלא ערכה של הסברה מעולה, אך זאת בתנאי שהתלמיד חפץ, שהוא מעוניין לשמוע, שהוא 'כלי לקבל'. כעת, הגברת טימסית מתחילה להבין מהיכן נובע הַשִּׁישִׁים הזה...

"ועוד משהו, גברת טימסית. מלה אחרונה לסיום:

כשהייתי אני ילד, תלמיד הכיתות הנמוכות, כל אימת שאירע לי שקיבלתי ציון שאיננו משביע-רצון, כמו שִׁישִׁים, למשל, והייתי מראֶה את המבחן לאבי ולאמי, כבר ידעתי מראש מה תהיה תגובתם.

האם את מנחשת את תגובתם, גברת טימסית?

לא. הם לא העלו על-דעתם כלל וכלל להתקשר אל המורה. אף לא לרגע. הם היו אומרים לי, בנימת תוכחה: קיבלת שישים? בפעם הבאה תשקיע יותר! קיבלת ציון נמוך? לקראת המבחן הבא תלמד יותר! תקשיב יותר! תשנן יותר!

וזה הכל, גברת טימסית. כך היו אומרים לי הוריי, בתקופה בה היינו אנו ילדים. לא טלפון למורה - דבר כזה לא היה מקובל כלל לפני חמישים שנה - ובוודאי לא ביקורת מרומזת או גלויה בנוסח "מה זה צריך להיות השישים הזה", או "בשנה שעברה הוא היה מאה", או "איך אתה מסביר את הציונים האלה". לא מיניה ולא מקצתיה, גברת טימסית. את האצבע המאשימה, המבקרת, היו הוריי מפנים אליי. אל התלמיד, ולא אל המורה. זה כל ההבדל. כעת אנחנו מבינים זה את זו, גברת טימסית?"

המשך בעמוד 6...

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שואל אלישיב גרינצוויג ד.צ. 4072/2: האם יש תועלת בצורת אמירת ה'קדיש' כמו שזה נראה היום ברוב בתי הכנסת? הכול נשמע כבליל אחד גדול ללא יכולת לזהות את מועד עניית ה'אמן' וכו', האם לא ראוי לחדש ימינו כקדם?

תשובה: ראשית יש לעדכן את הקוראים למה כוונת השואל בכותבו 'לחדש ימינו כקדם'.

הנה מלפנים בישראל היה נהוג שרק אבל אחד היה אומר קדיש ואם היו כמה אבלים בבית הכנסת היו מחלקים את הקדישים השונים בין האבלים על פי דרגות האבלות השונות[א].

אמנם בדורות האחרונים התפשט המנהג ברוב המקומות שכל האבלים אומרים את הקדיש ביחד והיעב"ץ בסידורו שיבח מנהג זה המונע את המחלוקת וטורח הדינים בדבר שאין לו שורש ועיקר.

אמנם יש שיצאו[ב] נגד מנהג זה וסברו שיש להמשיך במנהג הקדום שכל קדיש אומר אותו רק אבל אחד, ואכן גם כיום ישנם מקומות שנוהגים על פי המנהג הקדום.

גם המצדדים לטובת המנהג הנוכחי מודים שיש להקפיד שהקדיש ייאמר בזמן שווה בין כל האבלים ולכן יש לתקן שכל האבלים מתאספים סביב הבימה (או מקום אחר) בזמן אמירת הקדיש כדי שכל אחד יידע היכן אוחז חברו, וכמו כן יש לתקן תקנות ברורות בנוגע לנוסח אמירת הקדיש.

ולכן חובה קדושה היא המוטלת על רבני / גבאי בית הכנסת לתקן תקנות אלה כדי למנוע את אמירת הקדיש באופן המתואר בשאלה.

א - עיין קונטרס מאמר קדישין בבאור הלכה סימן קל"ב.
ב - עיין פס"ת סימן קל"ב אות כ"ב.

שביבים / שאול שיף

למי שיש בלבו עוד ספקות

אני בהחלט יכול להבין (ולא להסכים) שכל מי שמצוי במשבר תקציבי ומתקשה להחזיק את מוסדותיו, שיחפש כל תירוץ אפשרי כדי ליטול כספי טומאה של כנסיות, כמרים ושאר מרעין בישין. אבל שלא יספר סיפורים שמדובר בכומר חסר פניות וכל מעשיו אך ורק בגלל אהבת יהודים. אם מצפונו מייסר אותו שישב בשקט, ולא יכשיל אחרים בסיפורי בדים. סיפר לי המקובל הצדיק, הרב חיים כהן שליט"א המכונה "החלבן", כי הרב יצחק דוד גרוסמן הסביר לו, כי הוא מוכרח לקחת אל הכסף מהכמרים, שאם לא כן יתקשה להחזיק את מוסדותיו וזה אחרי שהתחייב שלא ייקח מהם. אמנם חילול השם, אבל הוא לא אמר ל"חלבן" את הדברים שאמר רבה של אפרת, בריאיון ל"מקור ראשון", שג'ון האגי הוא נקי כפיים ובר לבב, ועניינו רק אהבת ישראל וארץ ישראל.

הנה לכם "אהבת ישראל" של ג'ון האגי וכת נספחיו:

תרגום מדוייק מהוידאו של דברי הכומר ג'ון האגי על גג ישיבת "אש התורה" מרץ 2012

"אין עוד נדל"ן יקר יותר בעולם מאשר המקום שאני עומד עליו עתה ברגע זה. בירושלים. אני לא רק בירושלים, אני עומד מספר ירדים מהכותל המערבי, במקום בו ישו ושליחיו פסעו. אתם יכולים לראות מעבר לכתף הימנית שלי את כיפת הזהב. אין כל שאלה: כאן יקום בית המקדש של האל המשיח ישו כאשר הוא ימשול וימלוך על העולם מהעיר ירושלים למשך 1000 שנים של שלום מוחלט. ג'ון המבשר אומר שהמקדש ירד משמים וימוקם על הר הבית, ולמשך 1000 שנה. מלכים, מלכות, ראשי ממשלות, נשיאים יעמדו בשורה בתור מרחוב בן יהודה להשתחוות לפני בן הנגר. דבר האל, כל ברך תכרע וכל לשון תתוודה שישו הוא פאר לאל והאב. בדיוק שם (מצביע על הר הבית) זה יקרה. אני ג'ון האגי מירושלים."

אני מאוד מקווה שרבה של אפרת המוכר לי כאיש הגון וישר דרך, יתנצל בפני קוראי "מקור ראשון" על שהכשיל אותם באינפורמציה שאינה מדוייקת. שמא לא ידע על המובא לעיל ומה שפרסמתי בגיליון הקודם של "בסוד שיח". ובקרוב ייחשף גם "דבריו התמימים" של יחיאל אקשטיין העומד בראש קרן הידידות ושפתו חלקלקה.

למה התכוון הרבי מלובביץ' כאשר קרא "להצביע לרשימה החרדית ביותר"

הכותב הוא ר' טוביה פלס שליט"א, המכונה "האיש של הרבי", ואשר הביא לעולם את "דבר מלכות".

ב"ה ח"י טבת ה'תשע"ג
אפי שי'
שלום וברכה!
בעניין שהעסיק היום את האנשים לפני התפילה וגרם לעיכוב בהתחלת המניין וכן שמעתי שהיו במקווה דיבורים בקול רם בין אחד לשני וכו' רציתי פשוט להבהיר לך שלמרות שב"ה אני לא מתעסק ומדבר בעניינים האלו אך אם יהיה במלים המעטות שאכתוב לך כדי להרגיע את הנושא, זה יהיה ברכה.

והכוונה לנושא הבחירות שמעסיק את האנשים וכנראה ילך ויעסיק יותר ויותר אשר לדעתי הוא פשוט מאוד:

אנו צריכים ללכת באופן ישר עם דברי הרבי שעד כמה שזכור לי היו "להצביע לרשימה החרדית ביותר". הרבי לא אמר להצביע לרשימה שיש בה הכי הרבה חרדים או רק חרדים כי אז אולי היינו צריכים ללכת לבדוק את כל אחד מחברי הרשימות עד כמה הוא נכלל בסטיגמא שנקראים בכל דור ובכל תקופה "חרדים".

הרבי אמר להצביע לרשימה שהיא חרדית וכאן נשאלת השאלה: חרדית למה? ואצלי לכאורה התשובה ברורה: חרדית למה שהרבי היה חרד ודרש בכל זמן וזמן, את החרדיות הזו שכנ"ל הוא הרבי היה חרד ממנה, ואותה הוא דרש מכל הרשימות המפלגתיות כרשימות מפלגתיות שאנו איננו חלק מהם ומאך מפלגה.

לְמַה צריכה להיות הרשימה חרדית ביותר? את זה קובע הרבי.

פעם זה היה עניין "מיהו יהודי" שכולם יודעים עד כמה הרבי אישית התעסק בה (אני לא רוצה להגיד מלים יותר כואבות) וגם אז למרות שאותו יהודי שעמד בראש אותה מפלגה שלחמה ב"מיהו יהודי" נדמה לי שהרבי אמר שהוא ירא שמיים בחייו הפרטיים אך הרבי דיבר מאוד בצורה שאינה משתמעת נגד פעולותיו של אותו יהודי בעניין רשימתו לכנסת מצד שני למרות שבאותה רשימה היה יהודי שמסר את נפשו על "מיהו יהודי" אך היות והוא היה אדם בודד זה לא היה נקרא הרשימה החרדית ביותר לעניין "מיהו יהודי".

היום עד כמה שידוע לי הנושא שהרבי היה חרד עליו ביותר זה עניין פיקוח נפש והחזרת שטחים. וכאן אנו צריכים לבדוק כל אחד לעצמו מי היא הרשימה כרשימה לא כבודדים עונה על הקריטריונים "הרשימה החרדית ביותר לעניין פיקוח הנפש והחזרת שטחים" לא צריך לעניין אותנו איך ומה עושים האנשים האלו בחיים הפרטיים שלהם אלא איך ומה הם פועלים ועושים למען פיקוח הנפש והחזרת השטחים ועד כמה הם חרדים להם.

כל חישוב אחר, אם יש סיכויים שיעברו את אחוז החסימה (הדיבורים האלו עצמם גורמים שלא יעברו את אחוז החסימה - וכנ"ל אין זה עניינו) או שהם לא נורמליים כפי שאחרים אומרים, לא את זה אמר הרבי, הדבר היחיד שצריך לקבוע כאן הוא מי היא הרשימה החרדית ביותר לעניין שהרבי היה חרד עליו ואם אינני טועה אפילו בכה על זה בהתוועדות.

כל החישובים האחרים מי עוזר יותר לחב"ד ולמוסדותיה אינם רלבנטיים לעניין, וזכורים היטב דברי הרבי על מפלגות ורשימות שלא עשו את הדברים שהרבי היה חרד עליהם כי אמרו שאחרת לא יקבלו תקציבים וכו' שלא נעים לכתוב זאת.

אני מקווה שאולי בדברים האלו יירגעו הרוחות והמניין יוכל להתפלל בזמן, ואם אתה חושב שזה גם ירגיע מקומות אחרים אין לי התנגדות שתעביר להם מכתב זה.

רציתי רק להוסיף שבאופן כללי גם למעשה בפועל (אני לא יודע אם הייתה על זה הוראה - כמעט בטוח שלא. הרבי לא התערב ישירות פרט לפעם אחת עבור מי להצביע), הרי בעבר, בהתחלה, כאשר היה עניין שהשלטון לחם נגד ענייני היהדות בשנים הראשונות (כידוע עולי תימן וכו'), ונדמה לי שזה היה הנושא שהרבי דיבר עליוּ הרי הדגש היה על עניין זה והצביעו עבור הרשימה או הרשימות שלחמו בעד עניין היהדות, לאחר מכן כאשר היה עניין של "מיהו יהודי" הרי

עד כמה שזכור לי הצביעו (באופן כללי) בעד הרשימה של "פא"י - פועלי אגודת ישראל" למרות שהיא הייתה מאוד קטנה והיה ספק גדול אם היא תעבור את אחוז החסימה וכן הלאה וכן הלאה, והיא לא הייתה נקראת ברחוב "הרשימה החרדית ביותר" היו רשימות שברחוב היו נקראות יותר חרדיות ואכן לא עבר הרבה זמן והיא נעלמה מהנוף הפוליטי אך באותו זה היא הייתה זו שהייתה חרדה למה שהרבי היה חרד.

בהצלחה, טובי'.

"זֶה מוֹרֶה, זֶה"? / המשך

"נשמח אם יקבל את החומר"

ביום ראשון מתייצב אוריאל שמסיאן (שם בדוי) ללימודים, לאחר ארבעה ימי היעדרות. אוריאל מושיט לי פתק בזה הלשון:

לרב בוקר טוב!

אוריאל נ"י לא הגיע לכיתה מס' ימים בשל כאב גרון. ב"ה הוא הבריא, ושמח לחזור לכיתה.

נשמח אם יקבל את החומר הלימודי על מנת שנוכל לחזור עימו בשבת.

בכבוד רב,

ההורים של אוריאל

אני קורא את הפתק, ושוב קורא, ומתקשה להאמין למראה עיני. בהפסקה, מבחין בי המנהל, כשהפתק בידי, ושואל: "אתה נראה לי מוטרד מאד הבוקר. קרה משהו? ממה אתה כה מוטרד?" - אני מושיט את הפתק למנהל, על מנת שיחווה דעתו. "ובכן", שואל המנהל, "האם מילאת כבר את בקשת ההורים הללו? האם כבר השלמתָ לאוריאל את החומר הלימודי שהחסיר?"

כששמעו אזניי את הדברים, נעשיתי מוטרד פי שניים. אם עד לפני רגע נראיתי מוטרד בשל אותה בקשה תמוהה של הורים, כעת הריני מוטרד מחמת שאלתו של המנהל, אשר כלל לא עמד על התדהמה שאחזה בי למראה תגובתו.

"אינך משיב לשאלתי", אומר לי המנהל, "כעת אתה נראה מוטרד אף יותר. מדוע?"

"עזוב", אני משיב לו בתסכול ובייאוש, "נראה לי שלא תבין. כנראה שאני באמת שייך לדור אחר. אולי כדאי שאצא כבר לגימלאות?"

המנהל נועץ בי זוג עיניים תמהות, ומשתומם: "לגימלאות? והכל בגלל הפתק הזה של ההורים? אינני מבין". הוא דורש הסבר, ואני מנסה למצוא את המילים, לסדר את שטף התחושות הגואות בי.

"הָבֵן", אני מנסה להסביר את עצמי, "נולדתי בדור אחר. נראה לי שכבר אינני שייך לכאן".

? ? ?

"כאשר אני הייתי תלמיד בבית הספר, ואירע שחליתי, פעם או פעמיים בשנה, על פי רוב היה זה בימות החורף, והחסרתי כמה ימי לימוד עקב הצטננות או שפעת, אנגינה או גריפה - לא הניחו לי הוריי לשוב ללימודים כל עוד -"

"כל עוד לא הִבְרֵאתָ לחלוטין, נכון?"

"כל עוד לא השלמתי את החומר שאותו למדו בכיתה בימי מחלתי. ראה נא, אדוני המנהל, בימי ילדותי היתה גישתם של ההורים שונה מזו שאני נתקל בה כיום. לאחר שהחלמתי, היה עליי ללכת, בשעות אחר הצהריים, לביתו של חבר שהתגורר בקירבת מקום, ולהעתיק ממחברותיו את כל הסיכומים, הטבלאות והשאלות שניתנו בכיתה, בכל המקצועות. הדבר לקח לי כמה וכמה שעות של עמל, אולם ידעתי שללא השלמה זו של החומר, לא יניחוני הוריי לשוב ללימודים סדירים בכיתה. 'פשוט אין לך מה לעשות בכיתה', היו אומרים לי, 'כל עוד לא השלמת את החומר, משום שלא תהיה בעניינים, והרי המורה ושאר התלמידים כבר התקדמו'. אתה מבין, אדוני המנהל", המשכתי, "בימים ההם, לפני ארבעים וחמישים שנה, הופנתה הדרישה אל הילד, תבעו ממנו, דרשו ממנו, העבודה היתה צריכה להיות שלו, העול היה מוטל עליו. לא ההורים הם אלו שהיו צריכים להכין עבורו את שיעורי הבית, ולא המורה הוא זה שנתבקש אחר כבוד להשלים עבורו את החומר הלימודי שהחסיר".

"אבל -"

"אנא, הנח לי לסיים את דבריי", המשכתי, "כיצד בדיוק אני אמור להשלים לאוריאל את החומר שהחסיר? מה בדיוק רצונם של ההורים היקרים הללו? שאשב בשעות ההפסקה והערב ואשלים במחברותיו את אשר כתבו התלמידים מן הלוח? שאשב עמו בשעות ההפסקה והערב ואסביר לו את כל ההסברים שהסברתי בכיתה במשך ארבעה ימים, בכל המקצועות? האין זו דרישה שצריכה להיות מופנית אל התלמיד? מדוע ההורים מפנים, ראשית כל, את התביעה כלפי המורה? מדוע אינם דורשים מבנם היקר שיבקש את מחברות חבריו וישלים, בהפסקות או לאחר הלימודים, את כל אשר החסיר? האינך שם לב, אדוני המנהל, שהילד - בעיני ההורים הללו - פסיבי וכמעט שאינו נוכח בתהליך הלמידה? שים לב להתבטאויות של ההורים בפתק הקצר הזה ותבחין שכל האינטראקציה כולה היא בין ההורים לביני, משל לא היה הילד קיים. לא אליו מופנית הדרישה, לא הוא זה שמתבקש לעשות מאמץ כלשהו. ההורים "ישמחו" אם בנם "יקבל את החומר" על מנת ש"הם" יוכלו "לחזור עימו". השמחה - **של ההורים** היא. בנם - אמור **לקבל** את החומר. הוא **אינו אמור** ללמוד, הוא **אינו אמור** להשקיע מאמץ, הוא **אינו אמור** לייגע עצמו. הוא אמור **לקבל** את החומר. **והם**, ההורים, אלו שצריכים לחזור עימו. שאם לא כן, **הוא** מעצמו לא ילמד. **הוא** לא יבין. **הוא** אינו מסוגל. או אולי אינו רוצה. **הוא** צריך **שיחזרו** עימו, הוא צריך **לקבל** את החומר,

המשך בעמוד הבא...

וההורים הם אלו שישמחו. השמחה - **שלהם** היא. הילד - כאילו אינו בתמונה, משל אינו קיים. האם הסברתי את עצמי כראוי, אדון המנהל?".

המנהל פנה והלך מאצלי, אלא שכעת - נראה גם הוא, לראשונה, מוטרד...

"לא קראת את זוהר"

לאביו של זוהר, שלום רב!

קראתי את הדברים שכתבת בדף הקשר: "נא לתת לזוהר להתבטא בכיתה בע"פ (שאלות ותשובות ועוד). תחושתי שעדיין "לא קראת את זוהר" ואת יכולתו בכושר ביטוי ופרשנות. ההורים: אליהו ורוחמה נהרי".

אין לך מושג עד כמה שמחתי להיווכח שלזוהר יש הורים, ברוך ה'. עד היום, מאז תחילת השנה, לא שמעתי מכם ולו פעם אחת. לא בטלפון, לא בשיחה אישית, לא באסיפת ההורים, ולא בדף קשר. כעת, נוכחתי לדעת שלזוהר יש הורים, שאכפת להם, ושהם מעוניינים שה"מלמד" יתן לבנם להתבטא בכיתה בעל-פה. זה סימן טוב, שההורים דואגים לבנם ואכפת להם. אמנם לא ברור לי כלל מהיכן ועל סמך מה ההנחה שלזוהר לא נותנים "להתבטא בכיתה", ולא ברור לי מה המקור לקביעה ש"עדיין לא קראת את זוהר ואת יכולתו בכושר ביטוי ופרשנות". יתכן שאני זקוק לקורס נוסף בקריאה, ייתכן שעליי לעבור השתלמויות נוספות בקריאת תלמידים ויכולתם בכושר ביטוי ופרשנות. אם קבעתם נחרצות שעדיין לא קראתי את זוהר ואת יכולותיו הגבוהות בכושר ביטוי ופרשנות, כנראה הינכם יודעים על מה אתם מדברים ולמה אתם מתכוונים.

חבל רק, שלא ביקשתם כבר בתחילת השנה להעביר את זוהר למלמד מוכשר יותר, שמצליח כן לקרוא את זוהר את יכולתו בכושר ביטוי ופרשנות, ושכן נותן לזוהר להתבטא בכיתה. אילו הייתם פונים אליי, אישית או בטלפון, והייתם מנסים לברר תחילה עד כמה נותנים לזוהר להתבטא בכיתה, הייתם מקבלים תשובה ברורה שלזוהר נותנים הרבה מאד להתבטא בכיתה בעל פה (שאלות ותשובות ועוד). אילו ביקרתם בתלמוד תורה, לפחות פעם אחת במשך כל שנת הלימודים, הייתם שומעים כבר מרחוק את קולות התיפוף שזוהר משמיע. מאז תחילת השנה, אוהב זוהר לתופף על השלחן ללא הרף, במשך השיעור, בתחילתו, במהלכו ובסופו, ולא הועילו בקשותיי שיפסיק ויחדל ממנהגו זה. התיפוף מפריע מאד לריכוז, הן של התלמידים והן שלי, והן של זוהר עצמו. כנראה, זוהי הדרך שלו להוציא את המרץ הרב שיש לו, ולהתבטא בכיתה.

מהיכן הקביעה שלא קראתי את זוהר ואת יכולתו בכושר ביטוי ופרשנות - לא אדע, גם לא טרחתם להסביר. מן הראוי היה שתטריחו עצמכם לבוא לשיחה אישית עם המלמד בתלמוד תורה, או לפחות בטלפון, ולא להורות בתחתית הדף: "נא להתקשר לאבא אליהו, טל'..." אין זה מן הנימוס ואין זה מקובל לשלוח פקודות מסוג זה, או הוראות, או ציוויים לאקוניים. דכאיב ליה כאיבא אזיל לבי אסיא, הורו חז"ל. המעוניין בשיחה - יואיל נא להטריח את עצמו ולפנות למי שהוא רוצה לשוחח איתו, ולא יצווה על אחרים להתקשר אליו. כאשר תגיעו לתלמוד תורה לשיחה אישית, באסיפת הורים או באחת ההפסקות, נוכל לתת לכם להתבטא בעל פה (שאלות ותשובות ועוד). בשיחה אישית תוכלו גם להבהיר על מה מתבססת תחושתכם ש"עדיין לא קראתי את זוהר ואת יכולתו בכושר ביטוי ופרשנות".

אגב, תלמידי כיתה ה' נדרשים לא רק להתבטא בעל פה אלא גם בכתב. גם זו היא אחת מהמיומנויות שאנו מקנים לתלמידינו.

זאת ועוד: האם ניסיתם לבקש מזוהרי להתאים את עצמו לכיתה ולדרישות של התלמוד תורה? האם ביקשתם ממנו "לקרוא את המלמד" ואת החומר הנדרש? האם יעצתם לו לנסות "לקרוא" את הגמרא, את המשנה, את החומש וכל חומר שצריך לקרוא בכיתה - לשים את האצבע כנדרש - ולא לשחק ולהתעסק בעניינים אחרים? חושבני, שאם תשכילו לייעץ לו "לקרוא" את החומר הנלמד ולבצע את הוראות המורה האומלל ש"עדיין לא קרא" את בנכם", תגברנה יכולותיו בכושר ביטוי ופרשנות, הן בעל פה והן בכתב.

את המילים: "למלמד, נא להתקשר לאבא אליהו, טל'... 897" כדאי לשנות.

הייתי מציע, כחלק מכושר של ביטוי ופרשנות, לפנות - בפעם הבאה, בצורה אישית. למלמד יש שם. הפנייה "למלמד" היא פנייה כללית שמתאימה למכתבים למערכת בעיתון, ולא למכתב אישי. כמו כן, הציווי/ההוראה "נא להתקשר" היתה יותר מכובדת וראוייה אילו היתה מנוסחת בצורה הבאה: "נשמח אם כב' יאמר לנו מתי נוח שנתקשר או נגיע לשיחה עם כב'". ודבר נוסף: בקשות כמו שלכם, אשר יש בהן נימה של ביקורת ("נא לתת לזוהרי להתבטא בכיתה" - הערה בנימה שלילית וביקורתית אשר ממנה משתמע שלא מספיק נותנים לזוהר להתבטא, "תחושתי שעדיין לא קראת את זוהר" - הערה עוקצנית שיש בה נימת ביקורת) - מהראוי שלא יישלחו בדף קשר פתוח, אשר הילד קורא את כל הנאמר בו. לדעתי, מן הנימוס ודרך ארץ היה לשלוח בקשה כגון זו - במעטפה סגורה, כפי שאני שולח אליכם. בדרך זו, הילד לא ייחשף לביקורת ולטרוניות שיש להורים כלפי ה"מלמד", וכך לא ילמד לזלזל במוריו ובמחנכיו גם בעתיד, כשם שה"מלמד" איננו מותח ביקורת על ההורים (במידה ויש לו) - לעיני התלמיד, כי זה איננו ראוי ואיננו מהוגן.

אשמח אם תגלו התעניינות בכל הקשור להתקדמותו של בנכם בלימודים הן על ידי הגעתכם לתלמוד תורה (לאחר תיאום טלפוני) והן על ידי מילוי דפי קשר מדי שבוע בשבוע, ולא תסתפקו בהערות עוקצניות שיש בהן משום טרוניה ומתן פקודות - פעם אחת בשנה, וגם זאת - לקראת סופה של שנת הלימודים, כאשר שמונה חודשי לימוד כבר מאחורינו, ולא זכינו לשמוע את חוות דעתכם ופרשנותכם ולו פעם אחת במהלך השנה.

בכבוד רב, "המלמד".

* הרב משה מלר הי"ו, מחנך חרדי רב תושיה וערכים. בעברו קצין מודיעין. המובא לעיל הם קטעים מספר המחפש תורם להוצאתו לאור. קטעים מהספר ראו אור ב"ניב המורה".

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il